

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Morbidrwydd a Marwolaethau Gwres yng Nghymru

Adolygiad llenyddiaeth o
dystiolaeth yn y DU ac yn
rhyngwladol i arwain
gwyliadwriaeth

Tachwedd y 13^{eg} 2025

Canfyddiadau Allweddol

Mae gwres yn effeithio ar iechyd y tu hwnt i donnau gwres.

Mae gwres cymedrol, nosweithiau poeth, ac amlygiad cronrus i gyd yn cyfrannu at risgiau cynyddol o gyflyrau cardiofasgwlaidd, anadlol, arenol, a meddyliol, hyd yn oed pan nad yw trothwyon tonnau gwres yn cael eu gyraedd.

Mae grwpiau agored i niwed yn wynebu risgiau anghymesur.

Dangosir yn gyson bod oedolion hŷn, plant, pobl â chyflyrau cronig, a'r rhai mewn ardaloedd difreintiedig yn economaidd-gymdeithasol neu drefol yn cael eu heffeithio'n fwy gan ganlyniadau iechyd sy'n gysylltiedig â gwres.

Mae Cymru angen gwyliadwriaeth iechyd gwres arferol, wedi ei theilwra.

Yn wahanol i Loegr a gwledydd eraill, mae Cymru'n brin o fonitro systematig o morbidrwydd a marwolaethau sy'n gysylltiedig â gwres. Mae'r adolygiad yn argymhell mabwysiadu modelu uwch (DLNM), ehangu metrigau amlygiad, a sefydlu adrodd blynyddol i gefnogi addasu i'r hinsawdd.

Crynodeb Gweithredol

Yng Nghymru, mae'r deg mlynedd poethaf a gofnodwyd i gyd wedi digwydd ers dechrau'r 2000au, gyda thymheredd yn parhau i godi oherwydd newid hinsawdd. Mae rhagamcanion yn dangos y bydd y duedd gynhesu hon yn parhau, gan arwain at ddigwyddiadau gwres amlach, dwysach a hirach yn y degawdau nesaf. Er bod baich byd-eang morbidrwydd a marwolaethau sy'n gysylltiedig â gwres yn cael ei gydnabod fwyfwy, mae'r effeithiau iechyd penodol yng Nghymru yn parhau i fod heb eu harchwilio'n ddigonol. Mae Asesiad Risg Newid Hinsawdd y DU 2022 (CCRA3) wedi nodi effeithiau iechyd sy'n gysylltiedig â thymheredd fel pryder cynyddol, yn enwedig mewn perthynas â risgiau marwolaethau sy'n gysylltiedig â gwres a chydnerthedd systemau iechyd a gofal cymdeithasol. Fodd bynnag, yng Nghymru mae diffyg tystiolaeth wedi'i theilwra a systemau gwyliadwriaeth ar gyfer morbidrwydd a marwolaethau gwres.

Mae'r adolygiad llenyddiaeth hwn yn nodi cysylltiadau cryf rhwng amrywiol amlygiadau gwres - tonnau gwres, gwres cymedrol, nosweithiau poeth (amrywiad tymheredd dyddiol), a gwres cronus, a morbidrwydd a marwolaethau cynyddol. Mae'r canlyniadau yr effeithir arnynt yn cynnwys cyflyrau iechyd cardiofasgwlaidd, anadlol, arenol, afu a meddwl, yn ogystal â chanlyniadau beichiogrwydd niweidiol a salwch uniongyrchol sy'n gysylltiedig â gwres fel strôc gwres. Mae grwpiau agored i niwed yn cynnwys oedolion hŷn, plant, poblogaethau difreintiedig yn economaidd-gymdeithasol, a rhai lleiafrifoedd ethnig. Yn aml, mae ffactorau dryslyd fel llygredd aer a lleithder yn chwyddo effeithiau gwres.

Mae Asiantaeth Diogelwch Iechyd y DU (UKHSA) yn darparu adroddiadau blynyddol ar farwolaethau gwres, ond ar hyn o bryd nid oes gan Gymru fonitro rheolaidd cyfatebol. Mae modelau rhyngwladol o Ffrainc, UDA ac Awstralia yn cynnig systemau gwyliadwriaeth mwy datblygedig. Mae'r rhan fwyaf o astudiaethau'n defnyddio dyluniadau cyfres amser neu groesi achosion, gyda Modelau Anlinellol Oedi Dosbarthedig (DLNM) yn cael eu defnyddio'n gyffredin i gofnodi effeithiau oedi ac anlinellol.

Nod

Nod yr adolygiad llenyddiaeth ansystematig hwn yw nodi'r amlygiadau i wres sydd fwyaf tebygol o arwain at gynnydd mewn canlyniadau iechyd niweidiol ac archwilio'r dangosyddion iechyd sy'n dal graddfa morbidrwydd a marwolaethau sy'n gysylltiedig â gwres orau. Trwy syntheseiddio tystiolaeth ryngwladol a thystiolaeth sy'n bodoli eisoes yn y DU, mae'r adolygiad hwn yn ceisio tynnu sylw at ffactorau risg allweddol a bylchau yn y ddealltwriaeth gyfredol, gan ddarparu argymhellion ar gyfer gwell gwyliadwriaeth iechyd cyhoeddus i gefnogi ymdrechion addasu i'r hinsawdd yng Nghymru.

Argymhellion Allweddol

1. Cymhwyso DLNM i amcangyfrif risgiau iechyd sy'n gysylltiedig â gwres ledled Cymru a darparu ystadegau disgrifiadol ar yr amrywiad mewn amlygiad i wres a chanlyniadau iechyd yn ôl amser, lle a pherson.
2. Cynnwys mathau amrywiol o amlygiad i wres mewn dadansoddiadau.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

3. Canolbwyntio ar boblogaethau agored i niwed yn ôl oedran, statws iechyd a demograffeg gymdeithasol.
4. Sefydlu adroddiadau iechyd gwres blynyddol yng Nghymru.
5. Diffinio elfennau y tu allan i'r cwmpas ar gyfer ymchwil yn y dyfodol.
6. Ymgysylltu â rhanddeiliaid yn gynnar yn y broses oruchwyllo.